

'GRAS GROEIT NIET DOOR ER HARDER AAN TE TREKKEN'

NPO als wondermiddel?

Het Nationaal Programma Onderwijs en de bijbehorende 'menukaart' met interventies om de corona-achterstanden weg te werken, houden de gemoe­der­en flink bezig. Het gaat van dankbaarheid, erkenning en inspiratie tot stress, ergernis en gelatenheid. *Naar School!* vroeg zes bestuurders en schooldirecteuren naar hun gevoel rond NPO en hoe zij hun aandeel inzetten om er weer bovenop te komen.

TEKST: SANNE VAN DER MOST EN MARTIN VAN DEN BOGAERDT BEELD: SANNE VAN DER MOST E.A.

Yogalessen bij de openbare scholengemeenschap Hugo de Groot in Rotterdam-Zuid: 'Bewust gekozen voor dit soort levenslessen'.

‘Compleet onzinnig, die NPO-gelden.’ Hilbert de Vries, bestuurder van de Stichting Speciaal Onderwijs en Expertisecentra met scholen in Eindhoven en Helmond, vindt er geen doekjes om. ‘Zeker de manier waarop het wordt ingezet. Zonder te kijken wat nodig is, waar het nodig is en of het überhaupt wel uitvoerbaar is. Natuurlijk is 8,5 miljard euro extra, in ons geval een miljoen, heel fijn, maar het is niet nodig. In elk geval niet om ‘achterstanden weg te werken’, zoals ze dat zelf noemen. Dat leidt alleen maar tot stress en bestempelt leerlingen als falend. Principieel een foute gedachte’, zegt hij.

De Vries praat liever over ontwikkeling. ‘Onze leerlingen maken per definitie een andere ontwikkeling door en volgen hun eigen leerroute. Die route is vast vertraagd en cognitief moeten we wellicht een paar stappen terug. Maar of je dat met extra geld, meer mensen en nieuwe programma’s kunt inhalen, betwijfel ik zeer. Gras groeit niet harder door eraan te trekken. Wij zien wel dat onze leerlingen sociaal-emotionele schade hebben opgelopen. Daar gaan we dus vooral op inzetten. Samen met de ouders en de omgeving van de leerlingen zijn we nu bezig om per leerling in kaart te brengen wat nodig is. Op basis daarvan ontwerpen we een eigen menu van interventies. Geïnspireerd op de NPO-menukaart. Daar staat immers alles op wat je kunt bedenken. Behalve dan misschien yoga. Maar ik vind dat OCW zich niet met de inhoud van het onderwijs moet bemoeien. Doen ze dat toch, dan gaat de minister op de stoel van de schoolbesturen zitten. Dat is niet oké en ook niet effectief.’

‘Wij laten ons niet gek maken’

Die yogalessen waar Hilbert de Vries het over heeft, geven ze op openbare scholengemeenschap Hugo de Groot in Rotterdam-Zuid overigens wél. Net als mindfulness, dammen en schaken en er is een clubje leerlingen dat in Theater Zuidplein aan de slag gaat met een theaterproject. Daar heeft deze school bewust voor gekozen. ‘Er is al zoveel focus op taal en rekenen’, zegt directeur **Erik van Ruijven**. ‘Natuurlijk zijn die achterstanden er ook en daar werken we hard aan door kleinere klassen, een verlengde brugklas en meer maatwerk. Maar er is zoveel meer. Juist die creatieve, culturele en sportieve uitdagingen werden als eerste geschrapt. Ontzettend jammer, want juist die vakken geven je energie en inspiratie om daarna weer aan het leren te gaan. Daarnaast zijn ze bepalend voor je blik op de wereld en ze geven je zelfinzicht. Het zijn echt levenslessen. Daarom geven wij hier nu prioriteit aan met behulp van de NPO-gelden.’

Van Ruijven vindt de NPO-menukaart er goed uitzien. ‘Het zijn allemaal bewezen interventies. Ik vind het wel

‘Juist de creatieve en sportieve lessen zijn de levenslessen’

Vertragingen deels ingelopen

Na de tweede lockdown zijn de leervertragingen in het basisonderwijs deels ingelopen, maar niet alle leerlingen herstellen zich in dezelfde mate. Dat meldt het Cito.

Het Cito baseert zich op eigen onderzoek van toetsresultaten op het gebied van rekenen en begrijpend lezen. Uit dat onderzoek blijkt dat leerlingen in groep 4 tot en met 7 voor rekenen over het algemeen weer terug zijn op het niveau van voor de lockdowns, maar ook dat de vertraging voor begrijpend lezen deels nog bestaat. De resultaten van dit onderzoek staan op www.cito.nl (> Kennis & Innovatie).

jammer dat er zo weinig ruimte is om af te wijken. En dat ze er zo laat pas mee kwamen. In januari was natuurlijk ook al helder dat er achterstanden waren. Nu moeten we in veel te korte tijd bedenken waar we al dat geld aan gaan besteden. Maar wij laten ons niet gek maken. Dan starten we maar wat later, na de herfstvakantie is ook prima. Dan kunnen we eerst samen met de leerlingen de balans opmaken na de zomervakantie.'

'Kinderen zijn veerkrachtig'

'Herkenbaar', reageert **Charlotte van Koningsbrugge**, interim onderwijskundig schoolleider bij Onderwijscentrum Leijpark Tilburg, een school voor speciaal onderwijs. 'Geld is altijd welkom en we zijn ontzettend blij dat er vanuit de overheid aandacht is voor onze leerlingen, maar ik heb wel wat moeite met de manier waarop. Vooral met de druk die achter de NPO-gelden zit. Op stel en sprong moet de school de scan in elkaar zetten. Tijd en energie die we natuurlijk veel liever steken in het oppakken van het onderwijs.'

Het is volgens Van Koningsbrugge ook lastig om aan te tonen dat de achterstanden bij onze leerlingen alleen corona-gerelateerd zijn. 'Onze leerlingen zitten op een school voor speciaal onderwijs omdat zij al wat extra hulp nodig hebben. Hun ontwikkeling is altijd grillig. Toch is het aannemelijk dat door corona extra achterstand is opgelopen, maar ik heb wel het vertrouwen dat het weer goedkomt. Kijk maar eens naar langdurig zieke kinderen die soms langere tijd fysiek onderwijs moeten missen en daarom afstandsonderwijs genieten. Zij hebben ook niet per definitie een leerachterstand. Kinderen zijn heel veerkrachtig. De achterstanden die er zijn, lossen we in de toekomst weer op. Waar het wél echt schuurt, is op het sociaal-emotionele vlak. Voor onze doelgroep is contact met anderen heel belangrijk. Dat hebben ze tijdens de lockdown ontzettend gemist en dat hakt er bij deze leerlingen behoorlijk in. Ze zitten niet voor niets op het speciaal onderwijs. Op dit moment brengen we in kaart waar ouders en leerkrachten tegenaan lopen. In de tussentijd doen we ons uiterste best om onze leerlingen te geven wat zij nodig hebben.'

'Corona als excuus'

Rinke Koppert, conrector van het openbare Johan de Witt-gymnasium in Dordrecht, was aanvankelijk sceptisch over het NPO. 'Corona wordt een beetje gebruikt als excuus voor tegenvallende resultaten. Ik vind dat te kort door de bocht', zegt hij. 'Voor ieder kind is het anders. Het ene kind heeft die druk van school nodig. Het andere kind vaart juist heel goed bij al die vrijheid en

Lerarentekort

De uitvoering van het NPO wordt lastig door dat er te weinig extra personeel beschikbaar is. Dat meldt het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan 2021.

Daarin meldt het CPB ook dat onder andere door het NPO het overheidstekort zal toenemen, maar dat de uitgaven wel zullen bijdragen aan economisch herstel. Er staat bovendien in dat de aanpak van kansengelijkheid in het onderwijs de werking van de economie duurzaam kan verbeteren en daarmee het herstel de komende jaren kracht kan bijzetten.

Het Centraal Economisch Plan 2021 staat op www.cpb.nl.

'Op stel en sprong moeten we een scan in elkaar zetten'

eigen verantwoordelijkheid. Dat gezegd hebbende, maken ook wij gebruik van de NPO-gelden. De menukaart heeft een paar mooie interventies die goed aansluiten bij wat wij als school zelf al deden of van plan waren. En nu is er ook echt geld voor. Hoe fijn is dat? Een extra klas in het eerste jaar bijvoorbeeld. Zo worden de groepen kleiner en krijgt ieder kind meer aandacht. Extra aandacht voor ICT is er ook. Net als bokslessen, bootcamps, muziek en debatteren. En last but not least, het inzetten van oud-leerlingen die inmiddels studeren. In plaats van vakkenvullen bij Albert Heijn kunnen ze nu geld verdienen met bijles geven en surveilleren bij tentamens en in de toekomst hopelijk ook met huiswerkbegeleiding en coaching van leerlingen. Een win-winsituatie. Onze huidige leerlingen zijn er mee geholpen en onze oud-leerlingen kunnen we op een leuke manier binden aan onze school én een mooie bijbaan bezorgen.'

'Picknicken in de klas'

Ellen Voskuilen, bestuurder onderwijskwaliteit bij het openbare schoolbestuur Zaan Primair - met 24 scholen voor regulier basisonderwijs, een SBO-school, twee SO-scholen, een VSO-school en een school voor nieuwkomers in de Zaanstreek - is vooral erg blij met de NPO-steun. 'Natuurlijk zou het beter, meer doordacht, minder ad hoc en meer gestructureerd kunnen. Maar ik ben al lang blij dát er steun is. Een impuls als deze heb ik in alle jaren dat ik in het onderwijs werk nog nooit eerder meegemaakt. Het is echt een signaal dat de overheid

Menukaart, veelgestelde vragen en helpdesk

De menukaart van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is online beschikbaar via de website www.nponderwijs.nl. Daar staan ook antwoorden op veelgestelde vragen. Bovendien kunt u terecht bij een helpdesk.

Op basis van de menukaart kunnen scholen in samenspraak met hun schoolbestuur beslissen welke maatregelen zij nemen om coronavertragingen van hun leerlingen aan te pakken. Daarbij kiezen ze uit bewezen en goed onderbouwde interventies. Alle informatie staat op www.nponderwijs.nl.

haar verantwoordelijkheid serieus neemt', aldus Voskuilen.

Ze vervolgt: 'Wij kampen in de Zaanstreek al langere tijd met een lerarentekort, dus het was altijd al een uitdaging om de resultaten op peil te houden. Met de NPO-gelden gaan wij ons vooral richten op begrijpend lezen, rekenen en het begeleiden van kleinere groepjes binnen en buiten de klas voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. Sociaal-emotionele ontwikkeling verdient zeker ook grote aandacht. Samenwerken en leuke dingen doen met elkaar. Daar gaan we ons nu ook extra op richten. Bijvoorbeeld door te gaan picknicken in de klas. Het grootste probleem is het vinden van de mensen die de interventies gaan uitvoeren. Extra leerkrachten kunnen we wel aannemen, als ze beschikbaar zijn, maar langeter-

Handreiking en modellen

VOS/ABB heeft een handreiking gepubliceerd over de inzet van extra personeel in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). Ook staan er op de website www.vosabb.nl modellen voor tijdelijke arbeidsovereenkomsten die zijn toegespitst op het NPO.

De handreiking zoomt in op verschillende mogelijkheden om aan extra medewerkers te komen:

- Samenwerking primair en voortgezet onderwijs
- Inzet zzp'ers
- Detachering
- Aannemen nieuwe medewerkers (al of niet tijdelijk)

Als lid van VOS/ABB kunt u de handreiking en de modellen voor tijdelijke arbeidsovereenkomsten downloaden op www.vosabb.nl bij Downloads. De handreiking staat bij HRM, de modelarbeidsovereenkomsten bij Arbeidsverhoudingen.

mijncontracten aangaan met tijdelijk geld is onverstandig. Daarmee wordt het duurzaam structureel verbeteren een enorme uitdaging.'

'Zo duurzaam mogelijk'

Ina Vogelzangs, bestuurder bij de Onderwijsgroep Amersfoort met vijf VO-scholen en één VSO-school, maakt zich zorgen of het geld wel volledig en op tijd wordt besteed.

'Extra geld is welkom.

Natuurlijk zijn scholen blij en natuurlijk zijn er achterstanden weg te werken. Maar als bestuurder sta ik er toch een beetje dubbel in. Ik heb liever minder geld, maar dan wel structureel en voor de langere termijn, dan incidentele middelen. Dan kunnen we echt iets wezenlijks doen met docenten en formatie-uitbreiding.'

'Het zou minder ad hoc kunnen, maar allang blij dat er steun is'

Waar specifieke achterstanden zitten, wisselt per type school. 'Zo zien we in het praktijkonderwijs vooral achterstanden op het gebied van taal en persoonsvorming. Bij havo en vwo weer op andere onderdelen', aldus Vogelzangs. 'Interventies waar we nu aan denken zijn bijvoorbeeld een tweejarige brede brugklas, het creëren van kleinere groepen, meer aandacht voor executieve vaardigheden, extra vakken en individuele bijlessen. Alle scholen gaan sowieso iets doen met die sociaal-emotionele achterstand. Theaterlessen in het speciaal onderwijs bijvoorbeeld. Dat zijn natuurlijk allemaal mooie ideeën die we met de NPO-gelden kunnen bekostigen. Als Onderwijsgroep willen wij dit graag zo duurzaam mogelijk aanpakken en dus zo veel mogelijk met eigen personeel. Omdat de formatie voor het komend schooljaar inmiddels al rond moet zijn, de scans nog in uitvoering zijn en het nog onduidelijk is hoeveel geld we precies krijgen, is het wel lastig om concrete plannen te maken. Met het risico dat niet al het geld in de beoogde tijd wordt uitgegeven. Ik hoor over drie jaar de Kamervragen al: hoe het kan dat er geld bij die scholen blijft hangen.' ◀

Geen zicht op effect coronasubsidie

De Algemene Rekenkamer oordeelt snoeihard over de wijze waarop de scholen subsidie konden en kunnen krijgen om bij leerlingen corona-achterstanden weg te werken.

Vorig jaar kwam het kabinet met 280 miljoen euro subsidie om corona-achterstanden in te halen. De Algemene Rekenkamer wijst erop dat de onderwijsministers toen niet duidelijk maakten wat precies de bedoeling was. Daardoor blijft het vaag of er onderwijsachterstanden zijn ingelopen. Een ander probleem van de 'vage' subsidieregeling is dat scholen niet van elkaar konden leren.

Niet alleen de ministers, maar vooral ook de Tweede Kamer is hieraan schuldig, vindt de Rekenkamer. De Kamer had er namelijk bij de ministers op aangedrongen de scholen niet te belasten met 'bureaucratische verantwoording'. Daartoe werd afgelopen najaar een motie aangenomen van D66'er Paul van Meenen en Lisa Westerveld van GroenLinks.

Nationaal Programma Onderwijs

De Rekenkamer waarschuwt dat het ook onduidelijk kan blijven wat het effect wordt van de miljarden die het kabinet steekt in het Nationaal Programma Onderwijs. Het NPO valt namelijk onder dezelfde regeling als de 280 miljoen euro subsidie die vorig jaar werd toegekend. Er moet altijd inzicht zijn in de beleidsresultaten, zowel op schoolniveau als op landelijk niveau, meldt de Rekenkamer. 'Dit vanwege verantwoording van publieke middelen en om eventueel bij te kunnen sturen.'

Na de snoeiharde kritiek van de Algemene Rekenkamer kwamen de demissionaire onderwijsministers Ingrid van Engelshoven en Arie Slob met de mededeling dat er voor 'alle partijen', dus ook voor de scholen en schoolbesturen, 'verantwoordingsafspraken' komen. Op het moment dat dit magazine naar de drukker ging, was nog niet meer bekend over deze afspraken.

Ga voor meer informatie naar het rapport *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2020* Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op de website van de Algemene Rekenkamer.